

Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem Sancti Thomæ Tomvs ...

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Quomodo cetera instrumenta habent præuiam operationem, vel aliquid
propria virtute productum in effectum. cap. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

effectum, & similes haberet quævis creatura inchoatam virtutem nativam; posset inchoata illa virtus compleri, alia secunda causa adiuuvante creata: quia ille effectus secundum suam substantiam naturalis est. Frustra autem videtur inchoata virtus ad effectum secundum substantiam naturalem, quæ non possit alia causa secunda naturali compleri, ut integrum effectum, & secundum omnem rationem producat: ad effectum autem supernaturalem secundum substantiam, ut ad gratiam producendam, posset compleri per secundam causam creatam, quæ esset forma supernaturalis, & qua completetur efficacia ipsius, ut effectum integre produceret. Frustra enim videtur inchoata virtus nativa ad producendum effectum supernaturalem secundum substantiam, quæ non possit aliqua forma supernaturali compleri. Quod si Deus suppleret vicem alterius secundæ causæ naturalis, aut supernaturalis completis efficacitatem illam inchoatam, hoc non obest, quo minus inchoata virtus creaturæ esset propria causa effectus cuiuscunque; secundum illam peculiarem rationem, sicut etiam intellectus est causa propria visionis Dei secundum rationem intellectus, & vitalis, etiam si eius virtus compleatur concursu peculiari Dei suppletis vicem luminis.

At dicit quis, in qualibet creatura esse nativam virtutem inchoatam ad quemlibet effectum; non quia illa possit concurrere ad quemlibet effectum ut propria causa, secundum aliquam rationem; sed quia ita ad omnem rationem effectus propria virtute concurrat, ut solo auxilio supernaturali Dei ipsi non debito concurrere possit: ideoque inchoatam virtutem vocari, non quia quemlibet effectum secundum aliquam ipsius rationem producere possit, sed quia ei non est debitus concursus naturalis Dei, & solo supernaturali non debito potest operari.

Verum hoc effugium facile potest præcludi. Primum, quia, ut supra dicebamus, si quævis creatura nativa sua, & propria virtute aliquid potest conferre ad quemlibet effectum, nihil ei deesse potest, quo minus sit causa propria talis effectus, & ei concursus naturalis Dei respondeat, ut operetur: nam concursus respondet nativæ virtuti naturalis est; & talis virtus non obediens, ut ipsi loquuntur, sed naturalis dicenda esset; & effectus ipsi respondens naturalis vocari deberet. Deinde multi effectus per quamlibet creaturam producti, non essent supernaturales secundum substantiam, sed naturales, qualis est oculi restitutio: si autem ad hos effectus esset nativa virtus, in qualibet creatura, cui responderet, & daretur aliquis concursus Dei ad eisdem effectus producendos, proculdubio esset concursus naturalis; non influxus Dei vno ex duobus modis dicitur supernaturalis, ut disput. illa ostendimus, vel secundum substantiam, quæ datur ad effectum supernaturalem secundum substantiam, ut ad visionem Dei, & ad gratiæ habitualis productionem: vel ex parte modi, quia nulla causa, nativa sua virtute, id postulant, Deus aliquid operatur: ut cum cæco oculum restituit. Si autem in quavis creatura esset nativa virtus ad restituendum oculum, iam influxus ille, nec esset supernaturalis secundum substantiam, ut patet, neque esset supernaturalis ex parte modi, quia esset ad concurrendum cum nativa virtute causæ creatæ. Quare absque fundamento

diceretur virtus illam creatura obediens; cum vere esset causa secunda.

Dicunt deinde adversarii virtutem illam obediens ideo esse instrumentariam, & concursum Dei, qui ipsi confertur, esse supernaturalem saltem ex parte modi, quia illa non est proportionata effectui, nec ex se sequatur illi: si autem esset proportionata, recte sequeretur ea, quæ habemus intulimus. Ceterum qui sic respondent, ut difficultatem propositam non dissolvunt, aut destruunt quod posuerant in prædicta sua opinionione aut enim virtutem illam non esse proportionatam & adequatam effectui, idem est, quod non posse sine concursu primæ causæ operari: & hoc non satis est, ut sit instrumentaria; hoc enim concursus egent omnes causæ: aut idem est, quod virtutem illam nativam esse inferiorem, quia ut et tanquam effectus respondeat id, quod debet produci: & hoc perinde est, atque negare virtutem innatam ad quemlibet effectum. Nam virtus, quæ ex se confert aliquid ad productionem effectus, non potest non esse proportionata & adequata ei, quod producit: si autem non est aliquid, quod producit in effectum, proportionata & adequata, ex se nihil conferre potest, & perinde est, non esse proportionatam, atque nihil esse. Ac potius, si defendere debemus virtutem instrumentariam in quavis creatura, non debet esse innata instrumentum, sed derivata aliquo modo à principali agente vel per qualitatem, vel per motum, vel per assistentiam. Quod si hoc etiam modo ostendi nequit, ut vidimus, melius est, tale genus instrumentum omnino negare. Argumenta aduocatorum c. 6. diluuntur.

CAPVT V.

Quomodo cetera instrumenta habeant prænam operationem, vel aliquid propria virtute productum inefficaciter.

Quæcunque communiter dicuntur instrumenta, prænam aliquam operationem habere, aut aliquid in effectum producere propria & naturali virtute, inductione monstrare possumus. *Scilicet in 4. d. 1. q. 5. ad primam questionem dicitur q. 6. q. 5. Circa tertium principale, enumeratur sex modus, quæ hoc nomine vocari solent. Primo secundæ causæ, etiam si principales sunt, collatur cum Deo, qui est prima omnium causa, dici solent instrumenta illius, tamen in se virtutem nativam habeant producendi suum effectum: ea vero solum ratione instrumenta dicuntur, quia subduntur motioni primæ causæ, & ab eadem operatione essentialiter pendunt. Secundo modo dicitur accidentaria aliqua forma instrumentum, quia ut propria causa producat virtutem dispositionem, quam confestim & naturaliter consequitur forma substantialis: tamen si consideret, ad productionem ipsius forme substantialis nihil operari instrumentum illud, sed ea ratione duntaxat dici instrumentum, quia producit prænam dispositionem, de quo modo non est nobis disferendum: nunc satis sit, hoc genus, instrumenti natura sua ordinatum esse ad talem effectum propter prænam dispositionem, quam sua virtute operatur, ut in disputatione, quam sua virtute operatur, ut in disputatione natura referatur ad illum: huiusmodi instrumenta sunt calor ignis ad ignem producendum, caliditas animalis ad gignendas canes, & alia id genus.*

Tertio dicitur instrumentum pars aliqua operantis, per quam proxime derivat virtutem & operationem, ut manus ad scribendum, oculus ad videndum; tamen in tali parte fit virtus propria & innata æqualis ad talem effectum. Sic *Arist.* 2. de anima c. 4. manum appellavit instrumentum coniectum, remonem vero instrumentum separatum ad gubernationem navis. Eadem ratione calorem naturalem vocavit instrumentum animalis ad nutritionem. Quarto sunt instrumenta artis, quæ licet proprie non habeant virtutem ad operandum, in arte prosequitur Scotus loco citato, nihilominus ex se, & ex propria natura aliquid conferunt.

His omnibus addere possumus, si placet quantum aliud genus instrumenti, nempe facultates intellectus, & voluntatis ad actus supernaturales, qualis est intellectus ad videndum Deum, & ad credendum, & voluntas ad diligendum, & ad alia huiusmodi: nam tam respectu Dei mouentis, & solo auxilio suo & concursu suppleante concursum habitus supernaturalis, quam respectu ipsius habitus, facultas naturalis dici potest instrumentum ad totam operationem; tamen aliqui causam partialem non immerito eam appellant. In his autem omnibus videmus, instrumenta ex se aliquid conferre naturæ suæ virtutis; & ex ea parte causæ propriæ & principales dici possunt: ideoque non mirum est, si suapte natura referantur ad effectum, & effectus ad ipsa: nam, ut omittam cetera generalia instrumentorum, in quibus manifestum est id, quod dicimus, in hoc postremo id ipsum aperte probatur. Intellectus namque quantumvis supernaturalis, qualis est visio Dei clara, ita efficitur à lumine supernaturali, aut à Deo suppleante vices luminis, ut etiam intellectus ex sua naturæ virtutē aliquid conferat: illa enim in ratione visionis, & operationis virtutē intellectui responderet: at genus instrumenti, quod aduersarij asserere moluntur, nihil omnino ex se conferre potest ad effectum: ergo non mirum, si dicamus intellectum, & voluntatem, in quibus sunt initia quædam illarum operationum, eleuari posse à Deo, dum complet inchoatam illorum efficacitatem: ceterum autem instrumenta, in quibus nihil est naturæ virtutis respectu effectus, non posse omnino eleuari. Ceterum cum in intellectu & voluntate ad actus supernaturales sit inchoata quædam virtus, ex se accommodata & sufficiens ad producendam in effectu rationem aliquam, nempe aut intellectus, aut volitionis, ut supra in hac disp. & disp. 43. cap. 5. monstrauimus; ita debemus vocare intellectum, aut voluntatem instrumenta ad actus supernaturales, ut non negemus esse causas proprias & principales, quas partiales vocant, respectu illius rationis, quæ in effectu ipsius respondet. An vero dici debeat intellectus, aut voluntas instrumentum ad actus supernaturales, non rerum magna, sed parua vocum dissensio est, quæ parum interest, dummodo dicamus, ut superiori capite notatum est, intellectum proprium virtutis naturalis ex se aliquid conferre ad actum supernaturalem, & voluntatem similiter.

Sed obiciunt nonnulli hoc modo. Quamvis intellectus ex se virtutem habeat producendi intellectionem aliquam sub ratione communi intellectionis, tamen non habet virtutem producendi rationem intellectionis, quæ contracta est

per differentiam supernaturalem, qualis est visio: aut certe, si sufficit, habere virtutem illam circa intellectionem in vniuersum, ut eleuetur ad talem intellectionem; sic etiam quæcunque res, quæ habet virtutem producendi aliquid ens, poterit eleuari, ut producat hoc ens: quia iam habet ex se initium aliquid; præsertim vero quælibet qualitas, & substantia eleuari poterit, ut producat gratiam; quia cum ex se habeat inchoatam virtutem producendi qualitatem, compleri potest, ut producat talem qualitatem. Verum hæc obiectio facile diluitur: nam in intellectu nostro ita ponimus nos inchoatam virtutem producendi intellectionem, ut illa non solum ex se respiciat vniuersam intellectionem, ut intellectio est, tanquam opus sibi adequatum; sed quæcunque intellectionem, etiam supernaturalem, fieri nequeat, nisi cooperatione intellectus, cum essentialiter ab ea pendeat. Ex quo etiam probauimus disputat. 43. cap. 4. intellectionem illam supernaturalem manare ex parte à naturæ virtute intellectus; nec totam virtutē operandi esse à lumine; idque necessario fatendum esse. Habet igitur intellectus ex se inchoatam virtutem, quæ aliqua peculiari virtutē addita compleri possit ad talem effectum supernaturalem producendum: & non tantum producere potest quamlibet aliam intellectionem, sed etiam adiutus principio supernaturali sua virtutē propria cooperari ad elicendam intellectionem illam, quæ supernaturalis est: quin imo illa fieri nequit à solo lumine, nisi etiam intellectus sua efficacitate naturali adiuuet: alioquin, si ex te nihil conferret intellectus naturæ virtutis, aliud instrumentum posset assumi: at quævis alia res, ut ferum verbi gratia, vel aqua, quæ ex te producere potest aliquam qualitatem, vel aliquid ens, non propterea eleuari potest ad producendum quodlibet ens. Tum, quia naturæ virtus illius non respicit ens, aut qualitatem vniuersæ: quod enim potest producere calorem, non habet virtutem, neque inchoatam ad aliud ens, aut aliam qualitatem, sed respicit calorem, ut effectum sibi adequatum. Tum etiam, non omnis qualitas, nec omne ens postulat esse à ferro, vel ab aqua, sicut omnis intellectus ab intellectu: signum ergo est, nec inchoatam efficacitatem esse in his rebus, ut instrumenta esse possint ad quemlibet effectum, sicut est in intellectu, ut esse possit ad quamlibet intellectionem idemque iudicium esto de voluntate. Quod vero nonnulli obiciunt, ex hac opinione sequi aliquid, quod Pelagius fatetur, nempe voluntatem nostram ut causam propriam partialem concurrere ad actus supernaturales, friuolum sane est. Errores enim Pelagij manifesti sunt, quos exacte retulimus disp. 98. c. 4. Affirmare autem, ad actus gratiæ & supernaturales, nos concurrere ex parte, naturæ & propriæ nostræ virtutis, quid habet commune cum Pelagio, qui de hac re ne verbum quidem dixit? Imo vero Catholica doctrina Concilij Trident. sess. 6. c. 5. & canone 4. est, hominis arbitrium cooperari sua libertate ad actus gratiæ, nec esse sicut inanime instrumentum: libertas autem est naturæ virtus nostræ voluntatis, & propria causa consensus, ut consensus est; tamen quatenus talis ordinis, sit à gratia. Hæc igitur commixtio efficacitatis propriæ, & gratiæ in nostris operibus, fidei nostræ maxime consentanea est.

Postremo alij sic arguunt. Multo magis est; eleuari à Deo intellectum ad visionem Dei, & ad actus supernaturales, quam eleuari calorem, vt quatuor à Deo ad producendum calorem vt octo: sed si calor eleuaretur hoc modo, non esset vlla ratione causa propria caloris vt octo secundum excessum illum: ergo nec intellectus vlla ratione est causa propria visionis Dei. Ceterum hoc argumentum facile diluitur: primum, quia comparatio inutilis est, eo quod calor, vt quatuor non potest eleuari à Deo ad producendum excessum caloris vt octo, vt iam satis probatum est: intellectus autem noster potest eleuari ad videndum Deum hoc solum, quod virtus, quam habet ad intelligendum, supernaturali aliquo principio compleatur: est igitur inutilis comparatio adducta in argumento. Deinde etiam si posset calor eo modo eleuari, non esset eadem ratio vtriusque: nam calor vt quatuor non haberet inchoatam virtutem ad illum excessum, nec excessus ille postularer natura produci à calore, vt quatuor: at intellectus certe habet inchoatam virtutem ex se ad intelligendum, ita vt visio Dei non possit sine vi naturali intellectus, produci, ac proinde minus distat intellectus à visione in ratione agendi, quam calor, vt quatuor à calore vt octo.

CAPVT VI.

Solutio Argumentorum prioris opinionis.

Argumenta vero prioris sententiae nihil habent difficultatis. Ad primum & tertium dicimus, neque ad incarnationem posse assumi instrumentum physice concurrens, neque ignem inferni ad imprimendam qualiter damonibus, propter rationem prædictam, quia vniuersum probauimus, non posse rem assumi vt physicum instrumentum, quæ ex se non habeat aliquam præuiam operationem, vel inchoatam virtutem ad talem effectum: hanc vero non habet vlla creatura ad incarnationem, & vnionem diuinitatis cum humanitate, nec ignis ad illam qualitatem. Adde, quod qualitas illa angelis impressa cōmentitia est, vt in sup. p. 142. c. 5. ostendimus, quare ex illa nullum desumi potest argumentum. Eodem modo dicimus ad secundum, verba nimirum Sacerdotis in consecratione (& idem generatim de quolibet sacramento sentiendum est) non operari physice ad transubstantiationem, aut ad effectum sacramenti, sed solum vt instrumenta moralia per modum impetrationis propter eandem rationem. Atque hinc patet solutio tertij implicare nimirum contradictionem, rem aliquam assumi vt instrumentum ad creandum, vt c. 3. ostensum est.

Ceterum circa secundum argumentum obiter obseruandum est, etiam si verba consecrationis essent physica instrumenta transubstantiationis, id quod nouas etiam alias habet difficultates, vt suo loco videbitur: nulla tamen ratione dicendum esse, ea operantur physice substantiam corporis & sanguinis Christi, vt nonnulli communicantur. Primo quia ad defendendam rationem veræ & propriæ transubstantiationis, id prorsus superuacaneum est. Vt enim definitur in Concilio Trident. sess. 13. cap. 4. ex sola veritate verborum, veræ & propriæ transubstantiationis colligitur: ac proinde cum sola veritate illorum constare po-

ARTIC. V.

test; atque etiam si verba non efficerent physice ipsam substantiam corporis Christi, nihilominus essent vera: ergo esset vera & propria transubstantiatio. Si enim prolatis verbis Christus esset verus, & simul non esset panis, vera essent verba: ergo absque eo, quod producerent substantiam corporis Christi posset esse vera. Quare superuacaneum videtur, physicam illam efficaciam verborum circa substantiam ipsam corporis comminisci. Verba Concilij sunt. *Quoniam autem Christus Redemptor noster corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, idcirco persuasum in Ecclesia Dei fuit, idque nunc demum sancta hæc synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conuersionem fieri tantæ substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis eius; quæ conuersio conuenienter, & propriè à sancta Catholica Ecclesia transubstantiatio est appellata.* Quis autem audeat asserere, ad inferendum veram transubstantiationem necessarium esse aliquid aliud, præter veritatem; cum ex illa sufficienter eam colligat Concilium, & Ecclesia semper collegerit. Hoc argumento in disputationibus Theologicis ante annos 14. vix sum, vt probarem, ad veram transubstantiationem necessarium non esse physicam productionem termini substantialis, quæ ex natura rei cum destructione panis connexa sit: quod non parum acuti & docti Theologi, vt contrariam tuerentur sententiam, varie dissoluere postea conati sunt.

Primo respondent, Ecclesiam non collegisse transubstantiationem ex sola veritate verborum, sed etiam tanquam notum supposuisse. Deum esse fecisse hoc mysterium modo maxime conuenienti veritati verborum; hic autem erat per aditum substantiale, quæ produceretur terminus ad quem sicut etiam colligit Ecclesia, substantia panis ita se destructam, cum tamen posset esse vera substantia panis maneret separata ab accidentibus, & in locum peculiarem reposita: quæ conuenienti non erat, substantiam panis ita reformatam, sed omnino destrui, & ita Ecclesia non collegit ex sola veritate verborum, consecrationem factam fuisse. Fateor quidem, Ecclesiam supponere, conuenienti modo consecrationem fieri, vt vera reddatur verba. At conueniens modus censeri debet, quem nos ponimus: si enim ex eo solum, quod in verborum corpus Christi sit sub speciebus, & hoc præsentia his verbis significata, panis destructus, verba obtinent suam veritatem; multo conuenientius erit, asserere, hoc modo factam fuisse consecrationem: cum modus hic multo facilius sit, quam asserere, corpus Christi produci tali actione substantiali, quæ suapte natura inferat ex se destructionem panis; qui modus philosophi optatè necesse excogitatus, insuperabiles continet difficultates: ille autem modus, qui facilius est, magis conueniens censeri debet huic mysterio.

Secundo respondent aliqui, Concilium etiam ex veritate verborum non collegisse transubstantiationem: quia ad hoc necessario supponere debebat, non posse esse vera verba illa, si substantia panis, & vini maneret sub accidentibus: quod præcipuum valde infirmum est: sed collegisse transubstantiationem ex traditione Ecclesiæ, quæ non solo naturali discursu, sed diuinitus illustrata innuit, quia Christus in sensu vero, & proprio dixit, esse corpus suum, quod offerebat; idcirco esset